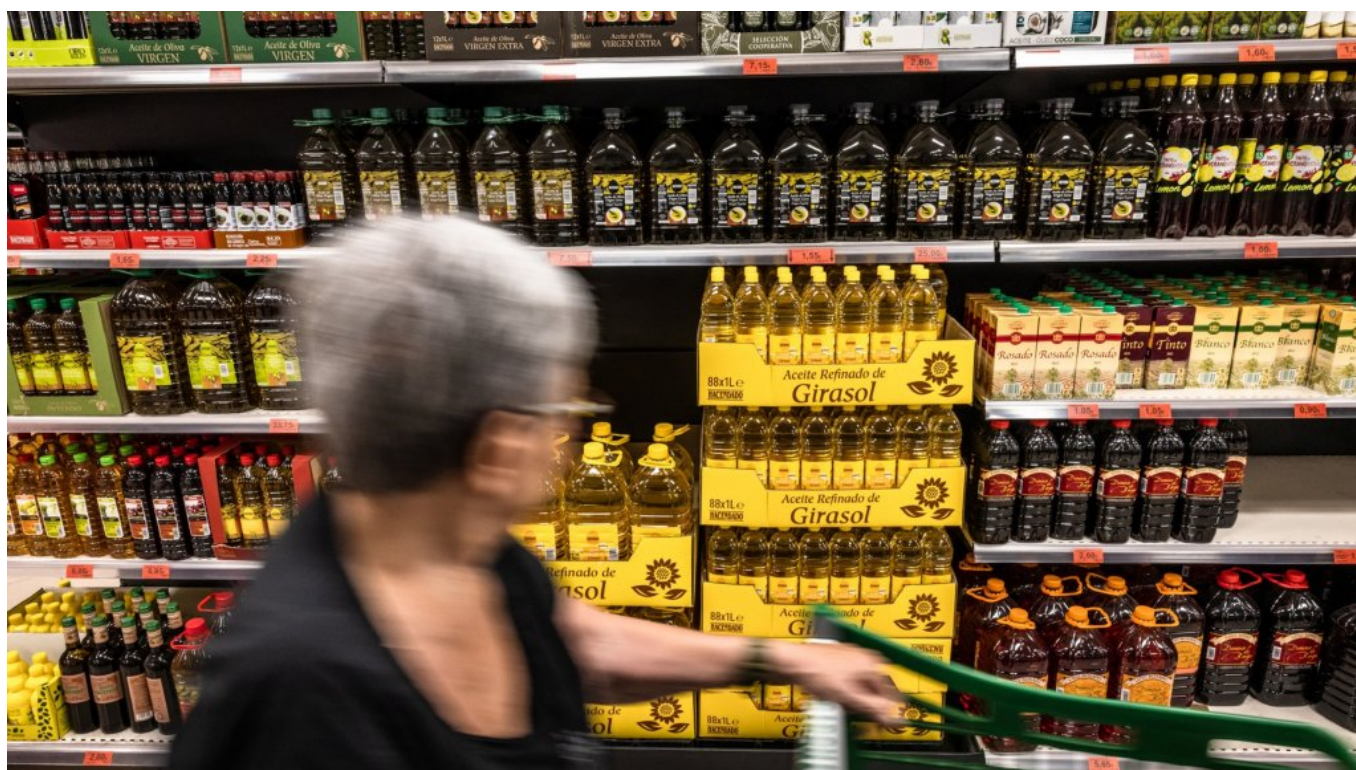


Lage inkomens verloren koopkracht, toont nieuw onderzoek

10



Onderzoekers van de UGent bestudeerden banktransacties om de evolutie van de koopkracht beter te kunnen inschatten. De conclusies wijken af van wat tot nu gedacht werd. ©Bloomberg

DIETER DUJARDIN

16 mei 2024 09:00

Onderzoek van de bankgegevens van 900.000 Belgische gezinnen door de Universiteit Gent werpt een nieuw licht op de evolutie van het besteedbaar inkomen. De mensen met de laagste inkomens verloren deze regeerperiode koopkracht, zelfs als ze een sociaal energietarief hadden. De indexering werkte niet naar behoren.

Instellingen als de Nationale Bank en het Planbureau gingen er tot nu van uit dat de gemiddelde koopkracht onder de federale Vivaldi-regering met ruim 3 procent gestegen was en dat het netto besteedbaar inkomen alleen in 2022 - toen de energieprijzen zo snel omhoogschoten dat de automatische indexering niet kon volgen - een terugval kende. De officiële statistieken counterden een gevoel van verarming, waar een op drie gezinnen over getuigden in een recente enquête van de Gezinsbond. Maar statistieken tonen niet alles.

De Gentse economen Gert Peersman, Koen Schoors en Milan van den Heuvel bieden nu een correctie op dat beeld. Ze baseren zich daarvoor niet op de jaarlijkse macro-economische statistieken, maar op de banktransactiegegevens van 900.000 klanten van BNP Paribas Fortis, die ze geanonimiseerd konden inkijken. Die data geven een realistischer beeld van de maandelijkse evolutie van de werkelijke levensduurte, de inkomens en de consumptie.

LAAGSTE INKOMENS ZAGEN GEEN KOOPKRACHTVERBETERING

verandering van koopkracht voor verschillende inkomensgroepen

■ sinds start regeerperiode ■ afgelopen jaar



Bron: Universiteit Gent

Ze komen tot de conclusie dat de gemiddelde koopkracht deze legislatuur 'slechts' met 1,4 procent gestegen is. Tot maart 2023 was er een stijging met 3,2 procent, maar het voorbije jaar zien de economen een terugval met 1,8 procent. Die heeft te maken met een fenomeen waarvoor Peersman al een jaar waarschuwt, namelijk het verkeerd inschatten van de energiekosten in de indexkorf. Dat gebeurt op basis van de prijs van nieuwe in plaats van lopende contracten en

zonder rekening te houden met een daling van het verbruik. Dat leidde in 2022 tot een overschatting van de energieprijzen en daardoor een sterke koopkrachtstijging, en nu gebeurt het omgekeerde.

De essentie

- Onderzoek van de banktransactiegegevens van 900.000 Belgische gezinnen door de Universiteit Gent werpt een nieuw licht op de evolutie van de koopkracht.
- Die is deze regeerperiode minder sterk gestegen dan de jaarlijkse statistieken aangeven, door een onderschatting van de inflatie vanaf maart 2023.
- De ongelijkheid in de ervaring van de inflatieschok is ook anders dan verwacht: de hoogste inkomens zagen hun koopkracht met 4,5 procent toenemen, de laagste inkomens verloren 2,7 procent koopkracht.

‘In oktober 2022 waren de energieprijzen volgens officiële gegevens met 155 procent gestegen, terwijl de gezinnen in werkelijkheid maar 38 procent meer betaalden. In de periode erna zien we het tegenovergestelde. Volgens de consumptieprijsindex halveerden de energiefacturen bij constant verbruik in zes maanden. In de praktijk was dat niet zo, aangezien de meeste gezinnen nooit de enorme prijsstijging hebben ondervonden, bijvoorbeeld omdat ze beschermd waren door een vast tarief. Daardoor werd de inflatie vanaf 2023 op zo’n 4 procent ingeschat, terwijl ze in werkelijkheid gemiddeld 7,6 procent bedroeg. Lonen en uitkeringen werden daardoor het afgelopen jaar minder geïndexeerd dan de werkelijke prijsstijgingen’, zegt Peersman.

Sociaal tarief

Het gebruik van banktransactiegegevens liet de Gentse economen ook toe de verschillen tussen de inkomensgroepen helder te krijgen. Dat de inflatieschok in ons land winnaars en verliezers kende, wisten we al. Tot nu toe gingen instellingen als de Nationale Bank en onderzoekers van de KU Leuven ervan uit dat de koopkracht van de hoogste en de laagste inkomens het best beschermd was. Met name door de automatische indexering en door steunmaatregelen zoals het uitgebreid sociaal energietarief. De groep werkenden met een laag loon en zonder sociaal tarief zou de grootste inflatieschok gekend hebben.

Nadat de stijging van de energieprijzen in 2022 is overschat in de indexkorf, is

Ook dat beeld wordt gecorrigeerd. Het onderzoek van de Universiteit Gent bevestigt dat de 60 procent hoogste inkomens koopkracht hebben gewonnen. Voor de 20 procent hoogste inkomens gaat het over 4,5 procent, voor de

de werkelijke inflatie vanaf 2023 onderschat.

GERT PEERSMAN
ECONOOM UGENT

middeninkomens om 3,5 procent. De 40 procent laagste inkomens hebben koopkracht verloren. Dat verlies is het grootst bij de allerlaagste inkomens, namelijk 2,7 procent. In die groep zitten ook de mensen met een sociaal tarief.

‘In de periode 2021-2022 hadden de sociale energietarieven en de energiesteun van de overheid een gunstig effect op de koopkracht van die inkomensgroep. Vanaf 2023 worden zij echter geconfronteerd met een bovengemiddelde inflatie omdat de sociale tarieven zijn blijven stijgen, terwijl de commerciële tarieven aanzienlijk daalden. Tenslotte zien we sinds het begin van 2024 ook een daling van het nominale beschikbare inkomen in de lage inkomenscategorieën, wat vermoedelijk het gevolg is van recente herstructureringen in bedrijven, meer technische werkloosheid en een stijging van de jeugdwerkloosheid’, aldus Peersman.

TIP

De hoofdpunten van vandaag, leest u in De Tijd Avond.

Uw dagelijkse round-up van de actualiteit.

IK SCHRIJF ME IN

Elke dag (ma.-vrij.) via e-mail - Uitschrijven in één klik

Antipolitiek

De drie economen denken dat hun bevindingen een belangrijke verklaring kunnen zijn voor het groeiende antipolitieke sentiment en het succes van radicale partijen. Vooral omdat lage inkomens onvoldoende spaarbuffers hebben om grote koopkrachtschommelingen op te vangen.

Om tot een stabielere indexering te komen stellen de drie Gentse economen voor om de consumptieprijsindex in de toekomst te berekenen op basis van de werkelijke energieprijzen die gezinnen betalen en het sociaal tarief mee te laten bewegen met de commerciële prijzen. ‘Door het plafonneringsmechanisme is er uitstel, maar geen afstel van energieprijsstijgingen’, klinkt het. Tot slot zou de overheid in het geval van een nieuwe energiecrisis beter inkomenscheques geven dan energiesteun, omdat die tot nog grotere koopkrachtschommelingen leidde.